

GENEZA STATALITĂȚII UCRAINENE (2)

Prof. Dr. Tiberiu TUDOR

“Cine nu cunoaște istoria nu poate să înțeleagă prezentul și nu poate să prevadă viitorul.”

Republica Populară Ucraineană și Republica Sovietică Ucraineană — două formațiuni statale antagonice, ambele ostile României

1. Încercările de înjghebare a unui stat ucrainean în perioada Primului Război Mondial.

Imediat după revoluția din februarie 1917, la 17 martie, la Kiev ucrainenii și-au proclamat autonomia în cadrul unei Rusii Federative, sub forma **Republicii Populare Ucrainene (R.P.U.)**, cu o majoritate socialistă în Parlament (Rada Centrală). În noiembrie 1917 Rada a condamnat lovitura de Stat bolșevică din octombrie de la Petrograd.

După o încercare nereușită de preluare militară a puterii, bolșevicii kieveni au inițiat un prim Congres al Sovietelor, la Kiev (17-18 decembrie 1917), care a eșuat într-o confuzie totală datorită faptului că mișcarea socialistă ucraineană era divizată între opțiunea internațional-socialistă și cea naționalistă. Ceea ce nu s-a reușit la Kiev s-a înfăptuit la Harkov, peste câteva zile. La 21 decembrie, Gărzile Roșii au ocupat Harkovul, au dezarmat unitățile militare ucrainene loiale guvernului de la Kiev și au organizat un nou congres, de data aceasta intitulat clar, Congres al Sovietelor Muncitorilor, Soldaților și Țăranilor (24-25 decembrie). Congresul a proclamat o nouă republică ucraineană, **Republica Sovietică Ucraineană (R.S.U.)**, având capitala la Harkov, tot ca republică federativă a Rusiei. Alte formațiuni locale sovietice constituite independent, Republica Sovietică Odessa (17/30 ianuarie 1918), cunoscută după acronimul rusesc al denumirii conducerii sale: *RUMCEROD* (Comitetul Executiv Central al Sovietelor Frontului Român, Flotei Mării Negre și regiunii Odessa) — foarte agresivă la adresa României [1] —, Republica Sovietică Donețk - Krivoi Rog (februarie 1918), Republica Sovietică Taurida, au fost absorbite în cadrul R. S. U.

În iulie 1917, Republica Populară Ucraineană a cerut Guvernului Provizoriu de la Petrograd ca în teritoriul ei (deocamdată autonom, în cadrul unei preconizate Federații Ruse) să fie înglobate zece dintre guberniile Imperiului Țarist, în care existau și ucrainenii (fără exigența ca ei să fie majoritari). Printre acestea, R.P.U. revendica și teritoriul Basarabiei.

Bine știut, la 25 octombrie/7 noiembrie 1917, bolșevicii au luat puterea la Petrograd și a început Războiul Civil pe tot teritoriul fostului Imperiu Țarist, inclusiv între forțele bolșevice și cele naționaliste ucrainene.

În 22 ianuarie 1918 Rada Centrală de la Kiev a declarat formal independența R.P.U. cu un teritoriu înglobând opt foste gubernii imperiale: Kiev, Volînia, Harkov, Kerson, Ekaterinoslav, Poltava, Cernigov și Podolia. Consiliul Comisarilor Poporului din Rusia (Sovnarcom-Petrograd) a adresat un ultimatum Radei, care, însă, la 22 iunie 1918, a proclamat oficial independența Ucrainei și a rupt toate legăturile cu guvernul bolșevic de la Petrograd.

În timpul prăbușirii frontului Puterilor Centrale și destrămării Imperiului Austro-Ungar, ucrainenii din Galiția de Est (Lvov) au proclamat, la 9 octombrie 1918, o a treia republică ucraineană, **Republica Populară a Ucrainei Occidentale (R.P.U.O.)**. Polonezii din Galiția s-au raliat statului polonez, renăscut și el pe ruinele imperiilor. A început războiul polono-ucrainean (noiembrie 1918 - iulie 1919), câștigat de polonezi, care au preluat Lvovul și teritoriile Galiției de Est. La 22 ianuarie 1919 R.P.U.O. și R.P.U. s-au unit sub denumirea de Republica Populară Ucraineană și au luptat împreună împotriva polonezilor până în iulie 1919.

Sub presiunea trupelor roșii, în vara lui 1919, R.P.U. și-a revizuit politica, orientându-se spre o alianță cu fostul adversar, Polonia, împotriva sovieticilor. La 21 aprilie 1920 șefii statului ucrainean (R.P.U.— Simon Petliura) și al celui polonez (mareșalul Josef Pilsudski) semnează Tratatul de la Varșovia, prin care Petliura acceptă anexarea poloneză a Galiției și rolul pe care Pilsudski îl rezerva unei viitoare Ucraine în proiectul său Intremarium. Proiectul viza realizarea unui stat federativ multinațional de la Baltica până la Marea Neagră (o resurrecție lărgită a Uniunii Statale Polono - Lituaniene).

Alianța polono-ucrainenă, sub conducerea lui Pilsudski, cucerește Kievul la 7 mai 1920. La 13 iunie trupele roșii ale Armatei 1 de cavalerie a lui Budionîi reocupă Kievul. Mihail Tuhacevski, comandantul Frontului de Vest al Armatei Roșii, având 24 de divizii sub comandă, înaintatează veriginos spre Varșovia. Războiul părea pierdut pentru polonezi. La 12 august 1920 a început bătălia Varșoviei. La 14 august mareșalul Pilsudski pleacă pe front și preia comanda directă a trupelor polono-ucrainene, într-un plan de apărare și contraatac considerat de către militarii de carieră "aventuristic", dar unicul existent. Decriptarea codurilor armatei sovietice de vest, încă din septembrie 1919, divizarea forțelor ei între asedierea Varșoviei și a Lvovului, ordinele contradictorii în această privință, alimentate și de adversitatea decidenților (inclusiv Stalin-Troțki), nesupunerea lui Budionîi în a-și aduce temuta cavalerie de la Lvov la Varșovia, au fost tot atâția factori care au transformat planul disperat al lui Pilsudski, într-un uriaș succes – "miracolul de pe Vistula". La 20 august, Tuhacevski a ordonat retragerea generală către Bug, retragere care a decurs într-o debandadă totală. La 31 august armata lui Budionîi a fost învinsă la Lvov. Raportul militar polono - sovietic se echilibrase. La 12 octombrie 1920 s-a semnat convenția de încetare a focului, iar la 18 martie 1921 Tratatul de Pace de la Riga. La Riga polonezii și-au negociat propriile interese și granițe, reușind să-și păstreze statalitatea și independența. Reprezentanții Republicii Populare Ucrainene nu au fost admiși la negocieri, teritoriile (imense) vizate de ei pentru o Ucraină independentă fiind deja, în urma operațiunilor militare, în mâna bolșevicilor. În consecință marea majoritate a teritoriilor care fuseseră solicitate de Republica Populară Ucraineană în iulie 1917 Guvernului Provizoriu al lui Kerenski au rămas la estul graniței polono-sovietice, devenind Republici Socialiste Sovietice, Ucraineană și Bielorusă. În 1921 guvernul Republicii Populare Ucrainene a plecat în exil.

Între timp, într-o unitate națională de neclintit, România traversa cea mai fastă perioadă din istoria sa.

La sfârșitul lui decembrie 1922 RSS Ucraineană și RSS Bielorusă au semnat, alături de RSFS Rusă și RSFS Transcaucaziană tratatul de constituire a URSS.

În 1991, devenind independentă după 70 de ani de existență, dezvoltare și expansiune în cadrul Uniunii Sovietice, Ucraina va prelua ca însemne de Stat (stemă și drapel) fostele însemne ale Republicii Populare Ucrainene (1917-1921) **(slide 1)**. Guvernul ucrainean în exil (urmașii celor din 1921) va reapărea în 1992, în Rada de la Kiev, unde își va transfera toate prerogativele (autoasumate și nerecunoscute nici de sovietici și nici de occidentali) noii Republici Ucraina. În 1999, ziua de 22 ianuarie – unirea din 1918 a Republicii Populare Ucrainene (Kiev) cu Republica Populară a Ucrainei Occidentale (Lvov) – a fost decretată zi a unității ucrainene.

2. Relațiile României cu Republicile Ucrainene (1917-1920)

În încercarea eșuată a ucrainenilor de a-și constitui un stat independent pe ruinele imperiilor Țarist și Austro-Ungar, ambele republici ucrainene antagonice din timpul Războiului Civil (Republica Populară Ucraineană și Republica Socialistă Ucraineană), în paralel, au revendicat Basarabia și Bucovina și au desfășurat acțiuni ostile României. Atât naționalismul ucrainean, cât și internaționalismul sovietic au fost, de la bun început, dușmanii unității noastre naționale. Actele de ostilitate ale Republicii Socialiste Ucrainene și ale Republicii Populare Ucrainene îndreptate împotriva unității noastre naționale sunt cronologic îngemănate. Pentru claritate voi schița separat aspectele lor esențiale:

- Relațiile României cu puterea centrală sovietică (Petrograd/Moscova) și cu Republica Socialistă Ucraineană.

1918. La începutul lui 1918 Troțki l-a desemnat pe Cristian Rakovski ca reprezentant cu puteri depline al guvernului bolșevic de la Petrograd (Consiliul Comisarilor Poporului) pentru Ucraina și relațiile sovieto-române, mai precis pentru instaurarea puterii sovietice în Basarabia și România. Rakovski, devenit conducătorul de facto al *RUMCEROD*-ului, a inițiat acțiunile militare de destabilizare a guvernului României retras la Iași și tentativei de preluare a puterii de către bolșevici la Chișinău. Dezarmarea forțelor *RUMCEROD* din Basarabia de către armata română a condus la arestarea ambasadorului nostru la Petrograd, confiscarea Tezaurului României trimis la Moscova și, la 13/26

ianuarie 1918, la ruperea relațiilor diplomatice cu România de către guvernul de la Petrograd [1]. Puterea sovietică centrală (Petrograd până la 10 martie 1918, apoi Moscova) nu a recunoscut niciodată unirea Basarabiei cu România.

1919. În ianuarie 1919 Rakovski – bolșevic de etnie bulgară – este numit președinte al Consiliul Comisarilor Poporului din Republica Socialistă Ucraineană, funcție pe care o va deține până în iulie 1923. În mai 1919 Rusia Sovietică și Ucraina Sovietică transmit guvernului României un ultimatum de evacuare, în 40 de ore, a Basarabiei. Ultimatumul este semnat de către Cicerin, comisarul poporului pentru Afaceri Externe al Republicii Socialiste Federative Sovietice Ruse și de către Rakovski, președintele Consiliului Comisarilor Poporului și comisar pentru Afaceri Externe al Republicii Socialiste Sovietice Ucrainene ([2], Doc.159). La acea dată, România era deja unită, în timp ce atât Ucraina cât și Rusia erau în plin război civil.

-Relațiile României cu Republica Populară Ucraineană.

Iulie 1917. La scurtă vreme după ce declarase autonomia Republicii Populare Ucrainene, în cadrul unei Rusii Federative (martie 1917), Rada Centrală de la Kiev a început demersurile pentru a-și adjudeca o parte dintre guberniile fostului Imperiu Țarist [3]. În iulie 1917 Rada a trimis la Petrograd o delegație condusă de ministrul de Interne, Volodimir Vinicenکو, pentru tratative în acest sens cu Guvernul Provizoriu al lui Kerenski. Tot atunci, printr-o telegramă, a fost invitată la Kiev o delegație de la Chișinău, pentru a reprezenta Basarabia ca gubernie a Republicii Populare Ucrainene. Telegrama a căzut ca un trăsnet. S-a hotărât trimiterea imediată a unei delegații la Kiev și Petrograd care să transmită protestul populației Basarabiei. Punctul de vedere independentist prezentat de delegație a fost aparent acceptat la Kiev, urmând ca secretariatul Radei să-i comunice lui Vinicenکو, aflat deja la Petrograd, acest lucru (ceea ce nu a făcut). Când delegația basarabeană a ajuns la Petrograd (27 iulie), la câteva zile după cea a Radei, decizia de includere a Basarabiei în componența Republicii Populare Ucrainene fusese deja luată și apăruse în presă. Ministrul de interne al Guvernului Provizoriu, Avxentiev, a refuzat solicitarea unei audiențe la Kerenski a delegațiilor moldoveni. Organizația militarilor moldoveni din regimentele de gardă a reușit să introducă delegația moldovenească în Palatul de Iarnă. Kerenski – care nu agrease presiunea ucraineană – i-a primit să-și susțină cauza în Consiliul de Miniștri (printre altele, delegații au prezentat o hartă a Moldovei din secolul XVII incluzând, natural, și Basarabia) [4]. Decizia luată cu trei zile în urmă a fost anulată și Vinicenکو a declarat presei a doua zi că “a venit la Petrograd cu zece gubernii în portofoliu și pleacă doar cu nouă”.

Martie 1918. La 16/29 martie 1918, președintele Consiliului de Miniștri (și ministru al Afacerilor Externe) al Republicii Populare Ucrainene, Vsevolod Golubovici, trimite Puterilor Centrale, aliaților acestora și Guvernului României o telegramă în care afirmă că “Basarabia reprezintă un tot indivizibil împreună cu Ucraina”, solicitând ca reprezentanții guvernului Republicii Populare Ucrainene să participe la Conferința de Pace de la București cu Puterile Centrale, în legătură cu problemele Republicii Populare Moldovenești ([2], Doc.86). Documentul a fost remis României, dar nu și Republicii Populare Moldovenești, deși, la data respectivă, aceasta își declarase deja independența (24 ianuarie/6 februarie 2018). Ion Inculeț, președintele Sfatului Țării, a primit documentul de la Iași și, imediat, a convocat o ședință a Sfatului Țării, în care s-a dezbătut pe larg, cu îngrijorare și indignare ([2], Doc.89) politica agresivă a Republicii Populare Ucrainene față de Republica Populară Moldovenească, începând cu vechea tentativă de anexare a Basarabiei din iulie 1917. În aceeași zi Sfatul Țării a trimis o notă de protest Republicii Populare Ucrainene prin care condamnă amestecul acesteia în problemele Republicii Moldovenești, “stat independent, suveran și indivizibil, în granițele fostei gubernii a Basarabiei” ([2], Doc.88). O delegație cu același mandat ferm și de precizare a graniței pe Nistru a fost trimisă la Kiev ([2], Doc.87).

Amenințată deopotrivă de sovietici și de naționaliștii ucraineni, Republica Moldova s-a unit cu Țara, deschizând, la 27 martie/9 aprilie calea Marii Uniri.

La 30 martie/12 aprilie 1918, Golubovici trimite Guvernului de la Iași decizia Radei Centrale de a nu recunoaște hotărârea Sfatului Țării și de a cere ca “regiunile unde populația s-a înregistrat sau se va înregistra ca ucraineană să fie reunite cu Republica Populară Ucraineană”.

A urmat un schimb de note între guvernele României și R.P.U. La 22 aprilie/5mai 1918, noul guvern de la Kiev, proaspăt instalat (prim-ministru Lisogub, ministru de Externe – Doroșenski) ridică din nou ștacheta pretențiilor ucrainene la nivelul din iulie 1917: "Interesele vitale ale Ucrainei – strategice și economice – cer ca Guvernul Ucrainei să insiste asupra încorporării Basarabiei – care își va prezerva autonomia politică – în Ucraina, care are toate drepturile și ceea ce constituie voința mării majorități a populației Basarabiei." ([2], Doc.105)

Noiembrie 1918. Legiunea Ucraineană provoacă tulburările de la Cernăuți, încercarea de preluare a puterii și de anexare a nordul Bucovinei la Ucraina. De data aceasta la Republica Populară a Ucrainei Occidentale (Lvov), încă neunită cu Republica Populară Ucraineană.

Iulie 1919. În vara lui 1919, Republica Populară Ucraineană pierduse războiul cu Polonia și se afla în fața unei puternice ofensive a Armatei Roșii sub comanda generalului Tuhacevski. După cum am văzut, conducerea R.P.U. s-a reorientat spre o alianță militară cu fostul adversar, Polonia, care a și devenit efectivă în aprilie 1920, asigurând supraviețuirea R.P.U. încă un an.

În contextul acestei reorientări, la 26 iulie 1919, șeful misiunii diplomatice ucrainene în România, C. Matsievici și trimisul Statului Major ucrainean, generalul Serge Delvig, au adresat Guvernului României o **Declarație** ([2], Doc.160) prin care Guvernul Republicii Populare Ucrainene a decis: (1) "să considere Nistrul ca frontieră definitivă între cele două State", (2) să încheie un acord de încetare a tuturor ostilităților cu Polonia, (3) să ceară sprijinul României cu muniție de război precum și sprijin pe lângă Puterile Aliate în obținerea muniției și organizarea armatei R.P.U. Această **Declarație** nu a avut niciun efect. Pe de o parte, deși adresată președintelui Consiliului de Miniștri al Guvernului României, ea nu era semnată de către șeful Guvernului Republicii Populare Ucrainene (la acea vreme Simon Petliura), ceea ce în limbaj diplomatic înseamnă cel puțin o eschivă. Pe de altă parte, la București exista convingerea că România "nu are nevoie de o graniță cu Ucraina, ci de una cu Polonia".

"Cine nu cunoaște istoria nu poate să înțeleagă prezentul și nu poate să prevadă viitorul." Acești autiști care ne conduc țara, la comanda unei administrații americane senilizate, direct spre prăpastie, preocupați numai de sinecurile lor NATO și UE, nu numai că nu cunosc Istoria Noastră Națională, dar nu au nimic comun cu ea.

Spre deosebire de statele Europei Occidentale, noi am avut, avem și vom avea probleme antagonice și litigioase cu Ucraina. Dacă recentul elan belicos al președintelui Macron în favoarea Ucrainei poate fi privit cu detașare de către aceste state – "președintele Franței n-are decât să angajeze Franța într-un conflict militar" – noi trebuie să luăm în considerare că orice nesăbuintă a lui s-ar repercuta în primul rând asupra noastră, care nu avem niciun motiv să-i împărtășim subita sinucigașă dragoste pentru Ucraina.

În ceea ce ne privește, sprijinul, belicos și el, al conducerii României și al curentului principal dezinformațional media pentru conducerea de la Kiev este irațional, dacă nu schizofrenic. Dincolo de perspectivele dramatice pe care le creează, acest sprijin are și penibile nuanțe hilare. Seamănă cu acea cutumă a unor eschimoși, pentru care ospitalitatea supremă este oferta bărbatului către oaspete de a "râde cu femeia lui".

[1] Florin Constantiniu, **O istorie sinceră a poporului român**, Univers Enciclopedic, 1997.

[2] Viorica Moisuc, **Basarabia, Bucovina, Transilvania- Unirea 1918** (Culegere de Documente), Departamentul Informații Publice, Redacția Publicației pentru Străinătate, București, 1996.

[3] Ion Nistor, **Istoria Basarabiei**, Editura Humanitas, 1991.

[4] Vladimir Cristi, **O pagină inedită din istoria Basarabiei**, Viața Basarabiei, anul II, nr 4-5 (1933), p. 203-216.